

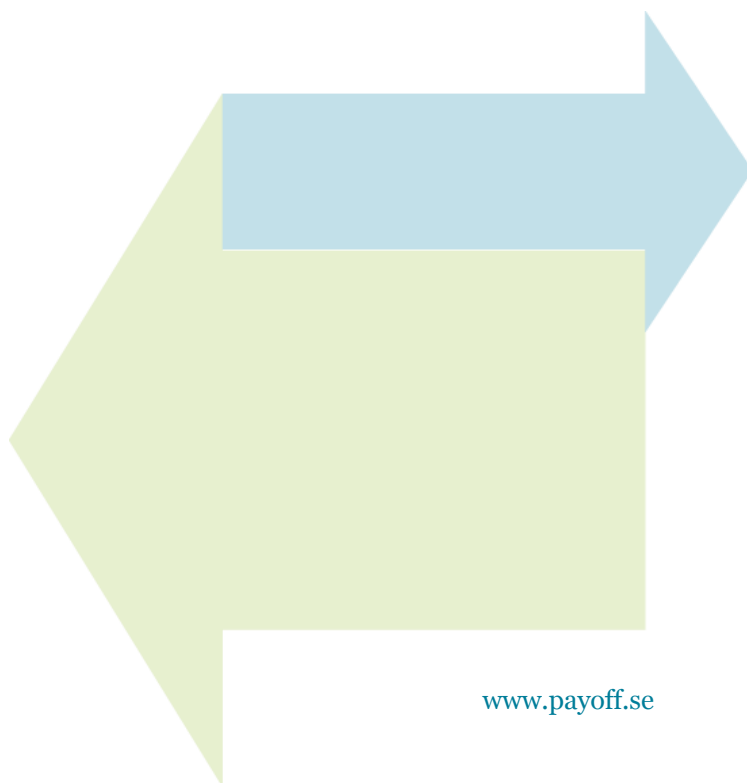
CONTEXTIO
Ethnographic

Slutrapport projekt Respondere

Lärande utvärdering och
samhällsekonomisk effektutvärdering

2022-03-23

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Övergripande bedömning	4
Deltagarnas synpunkter	4
Organisatoriska förutsättningar	5
Resultat	5
Samhällsekonomisk analys	5
Rekomendationer	6
Inledning	8
Bakgrund	8
Syfte	9
Mål	9
Utvärderarnas uppdrag	9
Samhällsekonomisk effektutvärdering	9
Metod och datainsamling	10
Intervjuer och fokusgrupper	11
Rapportens inriktning	11
Projekt Respondere	12
Metoder och kompetens	12
Evidensbaserade arbetssätt	12
Metoder	13
Pandemins påverkan	14
Horisontella principer	16
Deltagarnas synpunkter	18
Livet innan Respondere	18
Stödet från projektet	18
Individanpassade insatser	18
Helhetssyn	19
Bemötande	19
Hjälp med myndighetskontakter	20
Aktivitet och kontinuitet är viktigt	20
Jämställdhet och likabehandling	20
Påverkan av pandemin	21
Framtidsutsikter	21

Personlig utveckling.....	21
En väg mot ett självständigt liv.....	22
Alla mår inte bättre	22
Organisatoriska förutsättningar.....	23
Ledning, styrning och förankring.....	23
Förutsättningar vid uppstart	23
Implementering	23
Resultat och analys.....	25
Intern uppföljning	25
Resultat och effekter enligt SCB-data.....	25
Deltagare	26
Resultaten utifrån ett jämställdhetsperspektiv	26
Remitterande part vs målgrupp.....	28
Deltagarnas nästa steg	28
Allmän bedömning av resultaten.....	29
Intern uppföljning och kunskap om ESFs finansieringsmodell	30
Projektets interna uppföljning	30
Uppdaterad samhällsekonomisk analys	32
Samhällsekonomisk intäkt	32
Lönsamhet och återbetalningstid.....	33
Sammanfattande samhällsekonomisk analys	35
Avslutande rekommendationer.....	36
Avslutningsvis	37

Sammanfattning

Projekt Respondere är ett samverkansprojekt mellan Samordningsförbundet Älv & Kust (projektägare), Samordningsförbundet Insjöriket, Finsam Göteborg, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Målgruppen är unga vuxna med psykisk ohälsa som står långt från arbetsmarknaden, med eller utan aktivitetsersättning. Projektet har bedrivits i tre delprojekt; Convinere, ACTivera och Från skola till arbetsliv.

Syftet är att deltagarna genom stöd och motivation ska börja arbeta eller studera, närma sig arbetsmarknaden, samt bryta sin passivitet.

Målet är att stödja 300 deltagare (47 procent kvinnor och 53 procent män), att 40 procent av deltagarna ska komma i arbete eller studier, att 40 procent ska närma sig arbetsmarknaden, att 20 procent ska avslutas av andra orsaker samt att 70 procent av den totala deltagargruppen ska kunna bryta sin nuvarande passivitet.

Övergripande bedömning

Generellt är det utvärderingens bedömning att:

- Deltagarna är nöjda med det stöd som de har fått.
- Resultaten visar att deltagarna gör positiva stegförflyttningar mot arbete och studier.
- Fungerande arbetssätt och samverkansstrukturer har byggts upp under projektiden, vilka skapar effektivare insatser och mindre glapp i stödet till målgruppen.
- Det samhällsekonomiska resultatet bekräftar de övriga, goda resultaten. Men deltagarna behöver relativt lång tid på sig för att utvecklas och mycket av effekterna kommer sannolikt att uppstå på längre sikt.
- Det är av största vikt att arbeta för att skapa hållbara lösningar, både på individuell och organisatorisk nivå, för att den samhällsekonomiska nyttan av projekt Respondere ska bli så stor som möjligt.

Deltagarnas synpunkter

Deltagarna beskriver att de under tidsperioden före projekt Respondere mår dåligt, är isolerade och skolgången är problematisk. Många har haft långvariga behandlingar inom sjukvården, både för somatiska och psykiska besvär. De har inte heller haft några fungerande rutiner i sin vardag.

Deltagarna är mycket nöjda med det stöd som de har fått av projekt Respondere och de tre delprojekten. Personalen har ett bemötande som gör att deltagarna får förtroende för personalen och deras eget självförtroende byggs upp. En mycket viktig del i projektets metodik är att stödet utgår ifrån och omfattar individens hela livssituation, exempelvis försörjning, boende, kontakter med myndigheter, kontakter med vården och att skapa fungerande relationer med närstående.

”Personalen har varit fantastiska. Detta har varit det bästa som har hänt mig på länge.”

När deltagarna beskriver sina framtidsutsikter berättar de flesta att de nu mår mycket bättre. Det har fått rutiner i sin vardag och de ser en väg framåt i livet. Merparten av de intervjuade deltagarna tror att de inom ett år kommer att kunna leva ett mer självständigt liv, där eget boende och egenförsörjning är viktiga inslag.

Organisatoriska förutsättningar

Arbetet med att planera projekt Respondere började i god tid före ansökan till ESF lämnades in. Det har gjort att det har funnits god förankring hos berörda parter och hos projektägaren. Exempelvis har det funnits en väl fungerande styrgrupp, som har stöttat projektet. Det har även funnits en stabil projektledning under hela projekttiden, vilken dessutom hade en gedigen projekterfarenhet sedan tidigare. Detta har gett hela projektet en stabil grund att stå på, ända från planering och uppstart till genomförande.

När det gäller tillvaratagande och implementering har det funnits med i projektarbetet ända från start. Styrgruppen har löpande arbetat med förberedelser för implementering och det har under projektets avslutande del tillsatts särskilda resurser för att jobba med implementering.

Resultat

Projekt Respondere har uppnått målet att stödja 300 deltagare. Det har skett genom ett aktivt arbete i de tre delprojekten och tillsammans med berörda parter. Respondere har lyckats mycket väl i fördelningen mellan kvinnor och män.

När det gäller målet att 40 procent av deltagarna ska uppnå studier eller arbete har projektet inte nått hela vägen fram under själva projekttiden. Till och med december 2021 var det totalt 32 procent av de avslutade deltagarna som nådde arbete eller studier. Samtidigt vill utvärderarna lyfta fram att många av de övriga deltagarna har gjort betydande stegförflyttningar, vilket signalerar att resultatet kan komma att uppnås på lite längre sikt. Exempelvis har 18 procent av de avslutade deltagarna gått vidare till praktik och 6 procent av deltagarna är vid avslut aktivt arbetsökande. Därutöver är det totalt 45 procent av de avslutade deltagarna som har närmat sig arbetsmarknaden i någon form, vilket överstiger målet på 40 procent.

Samhällsekonomisk analys

När en individ kommer i arbete och i ökad grad kan försörja sig själv skapas samhällsekonomiska intäkter. Utifrån de avslutade deltagarna i december 2021 så skapas det samhällsekonomiska intäkter motsvarande cirka 60 000 kr per deltagare och år. Det sker primärt genom att flera personer bryter sitt beroende av bidrag och istället kan försörja sig med lön från arbete. Kommunen är den part som får de största intäkterna. Det sker genom minskade kostnader för försörjningsstöd, minskade kostnader för handläggning och ökade skatteintäkter. På kort sikt dämpas intäktern av att flera av

deltagarna går till utbildning där kommunen är huvudman. Utbildning är en mycket positiv stegförflyttning för individen och samhället. Men på kort sikt kostar det att genomföra utbildning. Därför bör utbildning ses som en social investering, där resurser satsas idag för att individen ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden och försörja sig själv i framtiden. Även regionen och staten är vinnare på projekt Respondere. Däremot får Arbetsförmedlingen, som enskild aktör, ökade kostnader. Det beror på att flera av de anställningar som deltagarna går till är subventionerade. Men detta ligger helt i linje med Arbetsförmedlingens grundläggande uppdrag, dvs. att sänka trösklarna för dessa individer att ta sig in på arbetsmarknaden.

För att veta om projekt Respondere är en effektiv insats räcker det inte med att bara titta på de intäkter som skapas. Intäkterna behöver jämföras med kostnaderna för att genomföra projektet. Därigenom kan vi räkna ut lönsamhet och återbetalningstid. Trots att projektet skapar betydande intäkter, så är lönsamheten första året negativ. Det beror på att insatskostnaden överstiger intäkten under första året. Men eftersom kostnaden är av engångskaraktär och intäkterna är årligt återkommande, så skapas en positiv lönsamhet på längre sikt. Därför har vi räknat ut återbetalningstiden för de totala resurser som har satsats i projekt Respondere. Återbetalningstiden är 27 månader, dvs den tid det tar att uppnå break even. Därefter skapar alla intäkter ett överskott i samhällsekonomin.

Detta kan jämföras med de 97 månaders återbetalningstid som beräknades för de resultat som hade skapats fram till våren 2020. De primära orsakerna till den förbättrade återbetalningstiden är dels att deltagarna behöver relativt lång tid för att utvecklas och detta har nu slagit igenom i resultatredovisningen. Dels har projektet utvecklat sina arbetssätt, så att de arbetar på ett effektivare sätt. Utvärderarna vill dessutom poängtera att denna positiva utveckling har skett under en pågående pandemi. Det är därför utvärderarnas bedömning att projekt Respondere har fungerat bra och att projektet har använt de beviljade ESF-medlen på ett effektivt sätt.

Rekomendationer

Utifrån de erfarenheter som utvärderarna har fått under arbetet med projekt Respondere och utifrån vår mångåriga erfarenhet av att utvärdera insatser inom välfärden, både kopplat till samordningsförbund och ESF, lämnar vi härmed ett antal rekommendationer. Vår förhoppning är att våra rekommendationer ska leda till diskussioner inom projektet, styrgruppen och berörda parter, så att arbetet med att stödja målgruppen kan utvecklas ytterligare.

Utvärderingens rekommendationer är:

- Resultaten vad gäller deltagare som går till arbete och studier har utvecklats på ett positivt sätt under hela projekttiden. Från halvtidsrapporten fram till december 2021 har andelen deltagare som avslutats till arbete och studier ökat. Detta bör ses som ett resultat av projektets engagerade och målinriktade arbete. Målet att 40 procent av deltagarna ska nå till arbete och studier är dock inte riktigt uppfyllt. Utvärderarna rekommenderar därför att Respondere fortsätter att arbetet med ett tydligt fokus på matchningsfunktion, för att ytterligare stödja individerna att ta steget mot egenförsörjning genom arbete och studier. Matchningsarbete är enligt forskning och erfarenhet en av de

absolut viktigaste faktorerna för att individer i utsatta målgrupper ska klara av att ta steget till studier, arbete och egenförsörjning.

- Att skapa hållbara resultat är väldigt viktigt för både individen, berörda parter och för samhället. Utvärderarna rekommenderar därför att den implementerade verksamheten så långt det är möjligt bygger upp rutiner och förutsättningar för att kunna fortsätta att jobba enligt grundprinciperna i Supported Education, Supported Employment och IPS. Det betyder att fortsatt stöd ska kunna erbjudas individen över tid, även när individen har gått vidare till studier och arbete.
- Arbetet med rättighetsbaserad tjänstedesign har varit en viktig del i att ge individen mandat och resurser att själva ta ansvar för sin egen utveckling. Utvärderingen vill därför lyfta fram hur viktigt vi anser att det är att grundtankarna i tjänstedesign fortsätter att genomsyra samordningsförbundens fortsatta arbete och framtida projekt. Detta säkerställer individens egenmakt.
- Under projekttiden har Respondere byggt upp både strukturer, motivation och förståelse för hur viktigt det är med intern uppföljning, analys av resultat och återkoppling till ledning och personal. Utvärderingen vill därför rekommendera samordningsförbunden att ta till vara på detta arbetssätt och säkerställa att det lever vidare i förbundens ordinarie verksamheter. Detta gäller även de analyser som gjorts utifrån ett jämställdhetsperspektiv och som är av värde för en fortsatt likvärdig arbetslivsrehabilitering för både kvinnor och män.
- En stabil projektledning är en absolut framgångsfaktor för ett framgångsrikt projekt. Det har utvärderarna en mycket stor erfarenhet av. En stabil projektledning har i sin tur sin grund i att det finns en engagerad, kunnig och närvarande projektägare. Utvärderingen rekommenderar därför att samordningsförbunden fortsätter sitt goda förankringsarbete inför framtida projektansökningar samt att skapa stabila förutsättningar för projektets planering och genomförande. Därigenom kommer dels framtida projektmedel att användas effektivt. Dels kommer målgrupperna få ett väl fungerande stöd. Dels kommer medarbetarna att trivas och göra ett bra jobb.

Inledning

Bakgrund

Projekt Respondere är ett samverkansprojekt som har initierats av tre samordningsförbund, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. De tre samordningsförbunden är Samordningsförbundet Älv&Kust, Samordningsförbundet Insjöriket och Finsam Göteborg (ansökan gjordes av dåvarande Samordningsförbundet Göteborg centrum). Projektägare har varit Samordningsförbundet Älv&Kust. Målgruppen har varit unga vuxna med psykisk ohälsa som står långt från arbetsmarknaden, med eller utan aktivitetsersättning. Merparten av deltagarna kommer från målgruppen med aktivitetsersättning. Detta är en grupp som många gånger hamnar utanför aktiva insatser och syftet med projektet har varit att stärka målgruppen mot arbete och studier. Projekt Respondere har genomförts med delfinansiering från Svenska ESF-rådet inom utlysningen Ökade övergångar till arbete och studier, Programområde 2 – Ökade övergångar till arbete med specifikt mål att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden ska komma i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden.

Genomförandet av projekt Respondere har bedrivits i tre delprojekt; *Conviere*, *ACTivera* och *Från skola till arbetsliv*. Delprojekt *Convinere* har genomförts av Samordningsförbundet Älv&Kust och utifrån beskrivning i ansökan har inriktningen för delprojektet varit att fokusera på övergången mellan förlängd skolgång och möjligheten att finna lämpliga åtgärder inom det arbetsmarknadspolitiska området för att möjliggöra fortsatt arbete/studier. *Convinere* har även gett stöd till dem som har några år kvar på sin aktivitetsersättning, vilka ej bedöms få varaktig sjukersättning.

Delprojekt *ACTivera* har genomförts av Samordningsförbundet Insjöriket. *ACTivera* har dels fokuserat på individer som nyligen blivit beviljade aktivitetsersättning, dels på de som är i slutskedet av ersättningsformen, främst åldern 27 – 29 år.

Delprojekt *Från skola till arbetsliv* genomförs av Finsam Göteborg. *Från skola till arbetsliv* har fokuserat på målgruppen UVAS (Unga som Varken Arbetar eller Studerar) i åldern 16 – 29 år, men har också samarbetat med gymnasieskolor för att fånga upp elever som är behov av stöd i övergången mellan skola och arbetsliv

En grundtanke i projekt Respondere, vilken beskrivits redan i ansökan, har varit att utnyttja befintliga strukturer och arbetsmetoder och inte att bygga upp nya verksamheter. Projektet har därför haft i uppdrag att skapa förutsättningar för utveckling av befintliga insatser och strukturer. Genom att projektet har bedrivits inom ramen för de ordinarie strukturerna i respektive samordningsförbund har det samtidigt skapas förutsättningar för implementering och tillvaratagande. En annan grundtanke i projektet har varit att sätta empowerment i centrum genom att involvera deltagarna i planering och genomförande av deras egen rehabilitering.

Syfte

Enligt avstämningsrapport:

Syftet är att deltagarna genom stöd och motivation ska börja arbeta eller studera, närma sig arbetsmarknaden, samt bryta passivitet till aktivitet.

Mål

Projekt Respondere förväntar sig att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden, med eller utan funktionsnedsättning, ska närma sig arbete eller studier. Alternativt ska de kunna tillgodogöra sig vidare insatser inom arbetslivsinriktad rehabilitering inom näringslivet eller inom den sociala ekonomin.

Volymmål:

- Projektet ska ha 300 deltagare; 47 procent kvinnor och 53 procent män

Resultatmål:

- 40 procent av deltagarna ska komma i arbete/studier
- 40 procent av deltagarna ska närma sig arbetsmarknaden
- 20 procent av deltagarna avslutas av andra orsaker

Indikator:

- 70 procent av deltagarna ska kunna bryta sin nuvarande passivitet

Utvärderarnas uppdrag

Utvärderarna har under projektets genomförande haft i uppdrag att stödja projektledningen, styrgruppen och när det är relevant de tre delprojekten att planera, genomföra, följa upp och analysera projektets metodik, organisering, genomförande och resultat i förhållande till målgruppens behov och projektets målbild. Utvärderarna har haft i uppdrag att undersöka vilka metoder som är effektiva och med ett genomgående fokus på jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering. Utvärderingen ska bidra med nytta för projektägaren och dess medlemmar, vilket indirekt ska leda till ökad nytta för individer i den aktuella målgruppen. Under utvärderingens genomförande har det varit utvärderingens uppdrag att systematiskt återföra information samt lärande till projektet, projektägare och berörda parter. Utvärderarna har också haft i uppdrag att bidra med tydliga rekommendationer, vilka ska driva projektet och verksamheten framåt under projekttiden och efter projektavslut.

Utvärderarna har haft i uppdrag att etablera ett löpande samarbete med projektledningen och styrgruppen samt eventuella andra samarbetspartner. Fokus har legat på att utvärdera och säkerställa att använda metoder ger önskade resultat, att det skapas ett lärande och att det sker ett tillvaratagande genom implementering i de ordinarie verksamheterna efter projektavslut.

Samhällsekonomisk effektutvärdering

Inom ramen för utvärderingen har en samhällsekonomisk effektutvärdering gjorts. Syftet är att beskriva samhällsekonomiska effekter på kortare och längre sikt av att

införa det arbetssätt som utvecklats och implementerats inom ramen för projekt Respondere. *Målet* med den samhällsekonomiska effektutvärderingen är att beslutsfattare, projektpersonal och övriga berörda skall få ökad förståelse för värdet av sociala investeringar samt ökad kunskap om de värden som skapas i projekt Respondere.

Den samhällsekonomiska utvärderingen ska visa på i vilken omfattning som de resurser som satsas i projekt Respondere skapar samhällsekonomiska effekter, samt hur ekonomin för kommun, region, stat och deltagarna påverkas. Den samhällsekonomiska effektutvärderingen visar även i vilken omfattning den beviljade ESF-finansieringen har skapat nytta.

Metod och datainsamling

Under utvärderingens genomförande har utvärderarna använt sig av en mix av metoder för att samla in data. Det stora antalet använda metoder bygger på att projekt Respondere är ett omfattande projekt, vilket i sin tur genomförs i tre delprojekt. Projektet är också komplext då det är många organisationer inblandade, verksamheten bedrivs på flera orter och med ett stort antal både deltagare och anställda. Följande tillvägagångssätt har använts för att samla in data och information kring planering, genomförande och resultat av projekt Respondere och de tre delprojekten:

- Dokumentation har löpande samlats in och analyserats. Exempelvis minnesanteckningar från styrgruppsmöten, projektets månatliga avstämningsrapporter till ESF, dokumentation från olika insatser m.m.
- Utvärderarna har haft löpande avstämningar med projektledningen under hela uppdraget för att få information om nuläget i projektet, diskutera framgångsfaktorer och utmaningar samt ge kontinuerlig feedback till projektet.
- Data har löpande samlats in utifrån vad som registreras i ordinarie uppföljningssystemen, exempelvis SUS.
- Genom projektets månatliga redovisning till SCB skapas underlag om projektets utveckling när det gäller utfallsindikatorer som t ex antal deltagare och antal nerlagda arbetstimmar från personal i projektet. Till detta finns möjlighet att via SCB-redovisningen få uppgifter om den faktiska målgruppens karaktäristik. Dessa uppföljningsdata har löpande samlats in och analyserats under projektets genomförande.
- Data har löpande samlats in utifrån vad som har registrerats i projektets interna uppföljning, vilket kompletterar den information som finns i de officiella uppföljningssystemen SUS och SCB-data.
- Data från Responderas inrapportering till indikatorprojektet har samlats in och analyserats. Därigenom har det varit det möjligt att följa resultat och effekter avseende deltagarnas stegförflyttningar utifrån frågeställningar som utvecklats av samordningsförbunden på nationell nivå.
- Data till den samhällsekonomiska utvärderingen har löpande samlats in. Informationen avser deltagarnas livssituation Före deltagande och Efter deltagande i projektet. Livssituationen beskrivs i form av hur individen försörjer sig och i vilken form och i vilken omfattning individen är i behov av stöd från olika samhällsaktörer. Till stor del kan denna information tas från SCB och SUS.

- Intervjuer och fokusgrupper har använts för att samla in kvalitativa data i syfte att få en djupare förståelse för hur projektet har genomförts och hur stödet från projektet påverkar deltagare. Intervjuer och fokusgrupper har skett med projektägare, projektpersonal, deltagare och övriga intressenter.

Intervjuer och fokusgrupper

Intervjuer med deltagare har skett vid två perioder under projektets genomförande. Dels hösten 2020 och dels vintern 2022. Totalt har djupintervjuer gjorts med 18 deltagare. Utöver detta har utvärderarna tagit del av och analyserat resultaten från de indikatorsenkäter som deltagarna har fyllt i. Utvärderarna har även tagit del av de intervjuer som forskarna på Emerga Institute har genomfört.

Intervjuer och fokusgrupper med personal har genomförts vid två perioder under projektets genomförande. Dels hösten 2020 och dels vintern 2022. Datainsamlingen från personal omfattar operativ personal i samtliga tre delprojekt, kontaktpersoner i samtliga tre delprojekt och den övergripande projektledningen. Utvärderarna har även pratat med viss personal från berörda parter.

Intervjuer med styrgruppen genomfördes våren 2020. Därutöver har utvärderarna vid ett flertal tillfällen deltagit på styrgruppsmöten för att både informera om våra synpunkter och reflektioner samt att få kunskap hur styrgruppen arbetar och tar beslut.

Rapportens inriktning

Denna rapport är utvärderingens slutrapport. Utvärderingen har tidigare lämnat tre delrapporter. En omfattande halvtidsrapport lämnades i november 2020. Denna slutrapport tar sin utgångspunkt i den resultatrapportering, analys och de rekommendationer som lämnades i halvtidsrapporten. Slutrapporten har uppdaterats utifrån projektets SCB-data tom december 2021, kompletterande data från projektets omfattande interna uppföljning, löpande insamling av projektdokument samt kompletterande intervjuer med deltagare, personal, styrgrupp och samverkansparter.

Projekt Respondere

Metoder och kompetens

I utvärderingens halvtidsrapport gjordes en grundlig och omfattande beskrivning av de metoder som projektet har använt sig av och hur kompetensen har byggts upp. Eftersom denna slutrapport är en sammanfattning av hela projektet och hela utvärderingsuppdraget tar vi upp dessa delar även i denna rapport.

Generellt är det utvärderarnas bedömning att Respondere har jobbat med att identifiera och implementera relevanta metoder i projektet ända sedan arbetet inför ansökan. Redan i ansökan finns beskrivet vilka grundläggande metoder som projektet avser att använda sig av, utifrån målgruppens behov och det planerade genomförandet av projektet. Under analys- och planeringsfasen och senare under genomförandefasen har tankarna kring metodanvändningen utvecklats och realiserats. Utvärderarna kan konstatera att arbetet med metodutveckling har fortgått även efter den genomlysning som gjordes i samband med halvtidsrapporten. Vi kan tydligt se att relevanta metoder har använts i projektet och de tre delprojekten. Användandet och metodutveckling har stöttats både av strukturerade utbildningsinsatser samt interna möten där metodanvändning har diskuterats och erfarenheter har utbytt.

Evidensbaserade arbetssätt

Redan i ansökan beskrevs att projekt Responderes arbete skulle ta sin utgångspunkt i evidensbaserade metoder och arbetssätt. Projektet har följt den utstakade vägen, vilket har skapat en tydlighet och en stabilitet i projektets hela genomförande. Det har också ökat professionaliteten genom att personalen har en gemensam kompetensgrund att utgå ifrån. De metoder som har använts har valts med omsorg och utifrån målgruppens behov i förhållande till vad forskning och erfarenhet visar är effektiva insatser.

Evidensbaserade metoder har skapat trygghet, stabilitet och struktur i projektet. Det betyder att projektet har valt att arbeta med metoder som andra har testat och där det finns bevis för att de fungerar samt leder till resultat. Samtidigt har projektet arbetat med att hitta en balans mellan metodtrogenhet samt att ständigt arbeta för att involvera deltagaren i planering och genomförande av sin egen rehabiliterings- och utvecklingsprocess. Utöver att projektet på ett medvetet sätt har använt sig av och utbildat inom evidensbaserade metoder har det även funnits legitimerad personal i projektet, exempelvis psykolog, arbetsterapeut, fysioterapeut och samtalsterapeut. Detta har ytterligare ökat kompetensen och professionaliteten i stödet till deltagarna.

I de kontakter som utvärderarna har haft med projektledning, personal, berörda parter och deltagare beskrivs tydligt hur de evidensbaserade metoderna har skapat goda förutsättningar för deltagarna. Metoderna har säkerställt att insatserna har utgått från deltagarens behov och totala livssituation. De evidensbaserade insatserna har bidragit till att deltagarnas hälsotillstånd har påverkats på ett positivt sätt samt att deltagarna har fått en möjlighet att utvecklas från den punkt i livet och den sociala situation som var och en befinner sig i. Utifrån utvärderarnas perspektiv så har det strukturerade användandet av evidensbaserade metoder, kompletterat med kompetensutveckling, ökat

personalgruppens professionalitet och bidragit till deltagarnas stegförflyttningar mot studier, arbete och mot att de i större utsträckning klarar av att leva ett bra och självständigt liv.

Metoder

Nedan beskriver vi övergripande de metoder som Respondere och dess delprojekt har valt att användas sig av, utifrån målgruppen, dess behov och målsättningen med projektet. Beskrivningarna nedan ska ses som allmänna beskrivningar av de metoder som delprojektens har använts sig av. Varje delprojekt har sedan anpassat användningen av metoderna utifrån målgruppen, lokala förutsättningar och delprojektets inriktning.

Case management, vilket egentligen är ett samlingsnamn för flera typer av stödmodeller. I samtliga modeller har en vårdsamordnare, en så kallad case-manager, en koordinerande funktion med ansvar för att utredning, planering och adekvata insatser genomförs och följs upp med klienten. Däremot skiljer sig de olika modellerna vad gäller intensiteten i kontakten, graden av samordning samt vårdsamordnarens roll i de behandlande och rehabiliterande insatserna. I den ursprungliga "mäklarmodellen" har en case manager ingen klinisk expertis och genomför inte egna behandlingsinsatser. I den kliniska "case management-modellen" har personen förutom det samordnande ansvaret också en viss behandlande roll, exempelvis vid social träning och familjestöd. I modellen för intensiv case-management är samordnaren ofta en kliniskt verksam terapeut som har tät kontakt med ett relativt litet antal klienter. Den mest omfattande modellen innebär att hela det samordnande och behandlande ansvaret tas av ett team där exempelvis socialarbetare, sjuksköterska och psykiater ingår.

ACT, Acceptance and Commitment Therapy, är en beteendeterapeutisk metod som syftar till att hjälpa människor hitta ett förhållningssätt till tankar och känslor för att kunna skapa ett rikt och värdefullt liv. Målet är inte primärt minskning av symptom utan att leva ett rikt, värdefullt och meningsfullt liv. Inom ACT arbetar man med acceptans- och mindfulness-processer som redskap för att öva sig i att minska impulsivt agerande på det vi känner och tänker och istället kunna agera utifrån vad situationen kräver, vad som är bra för oss. Med hjälp av en ACT kan individen lära sig att hantera sina tankar och känslor på ett sätt som minskar onödigt lidande.

Supported employment är i grunden en metod för arbetslivsinriktad rehabilitering för individer med funktionsnedsättning. Målgruppen är personer som står långt från arbetsmarknaden. Målet är att målgruppen ska stöttas i att finna, få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Fokus är att den enskildes förmåga och färdigheter tillvaratas. Tanken är att individen ska bli självgående och självständig. En viktig del i metoden är att stödet är inte tidsbegränsat. Insatsen omfattar både stöd till individen och till aktörer runt individen, exempelvis arbetsgivaren/arbetsplatsen.

IPS, Individual Placement and Support, är en utvecklad metod av Supported Employment. Metoden är standardierad och manualbunden. Målgruppen är människor med psykisk funktionsnedsättning. Den grundläggande utgångspunkten är att alla människor med psykisk funktionsnedsättning kan och vill arbeta på den öppna arbetsmarknaden om de bara hittar rätt arbete och rätt arbetsplats. Tanken är inte att "stöpa om" en person genom omfattande arbetsträning och successiv utslussning, utan att söka efter ett arbete som tar vara på klientens motivation och intressen. Insatsen

behöver därför inte föregås av arbetsträningsprogram eller bedömning av arbetsförmåga. Man betonar i stället vikten av att snabbt söka arbete och komma ut i förvärvslivet. Att kunna få och behålla ett arbete är något som i sin tur antas leda till stärkt självbild och självkänsla. En särskild stödperson med specifik utbildning i metoden (jobbcoach) stödjer och vägleder klienten i att hitta och behålla ett arbete.

Motiverande samtal/intervju (Motivational Interviewing, MI) är en samtalsmetod som används vid rådgivning och behandling för att underlätta förändringsprocesser. MI utvecklades ursprungligen för att behandla alkoholproblematik. Idag används metoden generellt i rådgivning och behandling av livsstilsrelaterade faktorer. Syftet är att främja motivation och beteendeförändring.

Tjänstedesign är en metod för att planera och organisera olika tjänster och kommunikation utifrån ett användarfokuserat perspektiv. Grundtanken är att involvera individen/brukaren/deltagaren/kunden i utvecklingen av den tjänst som individen själv är i behov av. Syftet med *rättighetsbaserad tjänstedesign*, vilket har använts i projekt Respondere, är att ge de medverkande individerna ett verktyg för att kunna arbeta med mänskliga rättigheter i förhållande till; icke diskriminering/jämlikhet, delaktighet/inkludering, transparens och ansvarstagande. Arbetet med tjänstedesign och den speciella inriktningen mot mänskliga rättigheter har bedrivits tillsammans med forskare. Därigenom har deltagarnas position i både sina egna liv och deras position i projektet stärkts. Deltagarnas egna berättelser, erfarenheter och synpunkter har därigenom fått ett värde. Samtidigt bygger detta på att personalen har en förståelse och vilja att låta deltagarna ta plats på ett sätt som personalen troligtvis inte är vana vid. Personalen har därigenom satt sin egen maktposition åt sidan för att bjuda in deltagarna i den gemensamma utvecklingsprocessen.

Det är utvärderarnas bedömning att arbetet med rättighetsbaserad tjänstedesign passar bra in i samordningsförbundens allmänna inställning att sätta individen i fokus och det allmänna arbetet med de horisontella principerna. Det är också utvärderarnas bedömning att tjänstedesign är ett bra sätt att arbeta med de horisontella principerna på individens villkor. Genom att individen själv involveras i sin egen utvecklings- och rehabiliteringsprocess säkerställs att planering och genomförande av insatser sker utifrån individens egna behov och på individens egna villkor. Därigenom blir arbetet med jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering en naturlig del i utvecklingsprocessen. Samtidigt blir skillnader i insatser och resurser mellan kön mindre intressant, eftersom hela insatsen utgår från den enskilda individen. Däremot måste en tydlig uppföljning ske. Det är viktigt att de uppnådda resultaten blir jämställda, medan vägen dit kan se olika ut för olika individer, oavsett ålder, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning m.m.

Pandemins påverkan

När projekt Respondere påbörjades var det ingen som visste vad en pandemi var eller ens förstod att vi skulle kunna råka ut för en sådan. Det fanns inte heller någon som helst kunskap kring på vilket sätt en pandemi påverkar både vårt privata och vårt professionella liv. När sedan pandemin slog till var påverkan på vårt samhälle och våra liv mycket omfattande. För att hantera resultatet av pandemin har krävts omfattande anpassningar och utveckling, både på individnivå, organisationsnivå och i samhället.

Med tiden har kunskapen kring pandemin ökat och anpassningarna har både fungerat allt bättre och i allt större grad övergått till att uppfattas som mer eller mindre normala tillstånd. Men för att komma dit har det krävts mycket jobb, mycket flexibilitet och påhittighet. När vi blickar tillbaka på projekt Respondere kan vi se att projektägare, projektledning och personal har antagit utmaningen som pandemin har inneburit. Omfattande arbete har lagts ner på att hitta nya lösningar och arbetssätt för att fortfarande kunna klara av att lösa projektets grundläggande uppdrag. Arbetssätt har exempelvis ökat fokus på individuella insatser eller små grupper samt att i ökad utsträckning genomföra insatser utomhus. Nya tekniska hjälpmedel har börjat användas, vilket har krävt utveckling hos både personal och deltagare. Detta har även stötats av att den tekniska utvecklingen har gått väldigt snabb, så att de digitala hjälpmedlen för att upprätta och hålla kontakt både har blivit betydligt fler och dessutom betydligt mycket mer användarvänliga under de dryga två år som pandemin har varat.

Redan i vår halvtidsrapport var det utvärderingens bedömning att projektägare, projektpersonal och berörda parter hade hanterat pandemin på ett bra sätt. Detta är också vår nuvarande uppfattning. Verksamheten har i grunden kunnat bedrivas under hela projekttiden, inklusive den tid som pandemin har pågått. Merparten av deltagarna har fått ett bra, men kanske lite annorlunda stöd än vad som ursprungligen var tänkt. Självklart finns enstaka individer som har upplevt att pandemin har medfört utmaningar och försämringar, men för merparten har Respondere fungerat bra. För vissa har Respondere även varit en positiv och trygg punkt i deras liv under pandemin och de begränsningar som den har lett till för många. Det finns vissa deltagare som har upplevt att de förändrade arbetssätten och ökade digitala kontakterna har varit bra för dem själva. Exempelvis har digitala kurser ökat tillgängligheten, samtidigt som det naturligtvis har inneburit svårigheter att stötta deltagare att bryta sin fysiska isolering. Men de digitala kontakterna har ändå varit ett sätt att nå fram till dessa deltagare, etablera en kontakt och börja arbeta med deras personliga utvecklingsprocess.

Enligt personal verkar det vara fler kvinnor än män som nås och tar del av digitala kurser. Generellt finns en uppfattning hos personalen att mängden individuella kontakter som personalen har med deltagarna totalt sett har ökat på grund av de nya arbetssätten, exempelvis genom möten utomhus och digitala kontakter. De nya arbetssätten har helt enkelt lett till mer tid för individuell coaching.

Verksamheten i Respondere, inklusive de tre delprojekten, bedrivs idag utan några större problem orsakade av pandemin. Personalen har anpassat sitt arbetssätt och utnyttjar modern teknik för att kommunicera och hålla kontakten med deltagarna. Ett resultat är att gruppverksamheterna har minskat och de individuella kontakterna har ökat. Ett exempel på ändrade arbetssätt är att ett delprojekt har ökat fokus på att bygga och stärka nätverk kring individen, i syfte att individen ska må bra och inte isolera sig. Generellt har ändrade arbetssätt och rutiner i projektet lett till ett ökat individuellt fokus, vilket ligger helt i linje med att erbjuda individuellt anpassade lösningar och att öka individens inflytande över sin egen utvecklingsprocess.

Samtidigt är det flera av deltagarna som har mått sämre under pandemin. Därför har exempelvis psykolog använts för att stödja deltagarna. Medarbetare signalerar exempelvis att de deltagare som mådde dåligt redan före pandemin tenderar att må ännu sämre, medan de som mådde relativt bra före pandemin klarar av att fortsätta sin arbetslivsinriktade rehabilitering under de nya förutsättningar som nu gäller.

Den stora utmaningen är nu att kunna utnyttja de nya och utvecklade arbetsättens fördelar, samtidigt som det gäller att utnyttja möjligheterna som återkommer när restriktioner minskar, samhället öppnar upp och fler och fler kan och vill träffas fysiskt. Exempelvis har arbetet med fungerande arbetstränings- och praktikplatser påverkats negativt under pandemin. Nu öppnar dessa möjligheter upp och bör utnyttjas. Arbetsutbildning och praktik har historiskt visats sig varit mycket bra vägar för individer att bryta isolering, skapa sig en plattform i arbetslivet och bygga upp både sin sociala förmåga och sitt professionella nätverk.

Horisontella principer

I arbetet med de horisontella principerna har projektägare redan i ansökan tydligt beskrivit vikten av att uppmärksamma och arbeta med jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering som en naturlig och löpande del av projektet. Nedan beskriver vi viktiga aktiviteter som projekt Respondere har bedrivit för att säkerställa att horisontella principer ska genomsyra verksamheten i projektet:

Jämställdhet

- En 4R-analys genomfördes inför projektuppstart med uppföljningar i november 2020 och november 2021. Analysen som gjorts i form av seminarier har spridits till samtliga projektmedarbetare. I analysen lyfts könsuppdelning bland deltagare, medarbetare och styrgrupp vilket i samtliga innehåller en övervikt av kvinnor. En handlingsplan preciserar vad som ska mätas, hur det ska följas upp och vem/vilka som ansvarar för det. Projektets fördelning av tid och resurser analyseras och beskrivs ingående.
- Projektledningen har, tillsammans med SUS-ansvarig, arbetat tillsammans med delprojekten kring könsuppdelade data från SUS i syfte att analysera och lyfta fram viktiga frågeställningar kring jämställdhet.
- Projektledningen analyserar och drar slutsatser utifrån SCB-data och fördelningen av resurser mellan kvinnor och män samt hur resultaten skiljer sig.
- Checklistor för jämställt bemötande har tagits fram för löpande arbete och diskussioner.
- Genuskompassen har använts i projektet.
- Rutiner har tagits fram kring håttvättning och våld i nära relationer där frågor har ställts till deltagarna.
- Alla medarbetare erbjuds grundutbildning i jämställdhet.
- Arbete avseende jämställdhet riktas förutom inom projektet också mot personalen som remitterar deltagare till projektet. Ett av delprojekten, Convinere har gjort en särskild satsning gentemot de kommunvisa teamen där representanter för samverkande parter möts.

Tillgänglighet

Målgruppen för projekt Respondere gör att tillgänglighetsaspekterna har legat mycket i fokus under projekttiden. En tillgänglighetsanalys genomfördes i mars 2021 utifrån fyra olika tillgänglighetsaspekter, med uppföljning i november 2021. Tillgänglighetsaspekterna betonades också i projektets ansökan, med fokus på informativ tillgänglighet. Analysen preciserade tydliga rutiner under respektive tillgänglighetsområde,

inklusive vem som ansvarar för uppföljning. Riktade personalinsatser i respektive delprojekt har också genomförts.

Uppföljningen av analysen visade att ansvarig handläggare tillsammans med deltagaren följer upp den fysiska tillgängligheten och möjligheten att ta sig till möten, praktik- och arbetsträningsplatser. Även gällande den psykiska tillgängligheten har deltagares önskemål och behov kartlagts och i möjligaste mån tillgodosetts. Under 2020 reviderades också dokumentation med avseende på tillgänglighet (språk, omfattning mm) tillsammans med Emerga Institute AB. Personal har tillsammans med deltagare och Emerga genomfört utvecklingsarbete för att öka kompetensen inom informativ och kommunikativ tillgänglighet.

Icke-diskriminering och likabehandling

Arbetet med tjänstedesign görs utifrån perspektivet Rättighetsbaserad tjänstedesign, vilket tar sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och samtliga diskrimineringsgrunder, inklusive de horisontella principerna. Projektledningen har informerat medarbetarna om de sju diskrimineringsgrunderna och de fyra tillgänglighetsprinciperna. Delmålet om att 100% av deltagarna ska uppleva sig bemötta med värdighet och respekt är svårbedömt, dock tyder utvärderarnas och Emergas deltagarintervjuer på att deltagarna känner sig sedda och trygga i relationen till projektpersonalen.

Det är utvärderarnas bedömning att det finns en stor medvetenhet och ett aktivt arbete med de horisontella principerna hos både styrgrupp, projektledning och personal. Speciellt intressant är det att projektet arbetar så aktivt med att följa upp och analysera resultat utifrån ett perspektiv där de horisontella principerna sätts i fokus. Värdet av de gemensamma analysdiskussionerna beskrivs av personalen i delprojekten, vilket talar för att löpande diskussioner kring de horisontella principerna är betydelsefulla som en ständig påminnelse. Även ur detta perspektiv ser vi implementeringen av tjänstedesign som ett sätt att hålla principerna vid liv och fortsätta verka för ökad tillgänglighet och en mindre diskriminerande arbetsmarknad.

Deltagarnas synpunkter

Det är för deltagarnas skull som projekt Respondere genomförs. Deltagarna är ungdomar och unga vuxna, vilka till övervägande del har aktivitetsersättning. Nedan beskriver vi hur deltagarna själva har berättat för utvärderarna hur deras liv såg ut innan Respondere, på vilket sätt Respondere har påverkat deras liv och hur dom ser på sin framtid.

Intervjuer har gjorts med deltagare vid flera tillfällen under utvärderingen. Merparten av intervjuerna gjordes inför halvtidsrapporten, men det har även gjorts kompletterande intervjuer under projektets avslutade del. Svaren från deltagarna har varit liktydiga under hela utvärderingen. De avslutande intervjuerna har inte förändrat den bilden som vi beskrev redan i halvtidsrapporten, utan snarare förstärkt den.

Livet innan Respondere

Merparten av deltagarna beskriver att de mådde dåligt innan de kom med i något av Responderes delprojekt. Flertalet hade mått mycket dåligt under en längre tid. Flera hade kontakt med psykiatrin och de intervjuade deltagarna berättar om depressioner och annan psykisk ohälsa medan någon också har svåra somatiska sjukdomar. Flera deltagare berättar om långvarig behandling inom sjukvården och att de kommit till en punkt där vården inte längre kan hjälpa dem framåt i deras utveckling mot ett självständigt liv. Många hade inga rutiner i vardagen och det var helt enkelt inte mycket i deras liv som fungerade på ett normalt sätt.

Intervjuerna visar att dessa individer är i behov av ett samordnat kompletterande stöd, utöver vad hälso- och sjukvården kan ge, för att de ska kunna utvecklas vidare. Samordningsförbunden har kunnat koppla på fler insatser, vilka många gånger genomförts parallellt. I vissa fall har det inneburit kompletterande arbetslivsinriktade insatser parallellt med vårdkontakter för att individerna ska kunna förbättra och utveckla sin livssituation mot egenförsörjning genom arbete eller studier. Men det har i vissa fall även inneburit stöd i kontakterna med Socialtjänsten eller stöd i andra kontakter som individen behöver ha för att må bra och ha ett fungerande liv.

Stödet från projektet

Individanpassade insatser

Deltagarna är nöjda eller mycket nöjda med det stöd som de har fått från projektet. För att få en ökad kunskap och förståelse för individens situation och behov har projektet inledningsvis gjort ordentliga kartläggningar. Under denna tid har det även funnits möjlighet att bygga upp en relation och förtroende mellan individen och personalen. Därefter har insatser genomförts i förhållande till deltagarnas behov. Deltagarna berättar att de har fått stöd att förstå sin egen situation och hur de skulle kunna komma vidare i livet. De får möjlighet, att med stöd av personalen, göra en plan för sitt eget liv och sedan börja arbeta sig framåt enligt planen. Samtidigt som individen

börjat en utvecklingsresa finns det deltagare som har upptäckt att det finns behov av kompletterande insatser, exempelvis stöd från psykolog. Dessa deltagare är mycket positiva och uppskattar att det inom projektet har funnits möjlighet till psykologstöd och individuella anpassningar.

”Dom har inte kört något färdigt program”

De individuella anpassningarna gäller både insatsens planering, innehåll samt möjligheten att kunna ta in kompletterande kompetenser, exempelvis psykolog.

Helhetssyn

För deltagarna är hela deras livssituation viktig. Exempelvis räcker det inte med att de enbart får hjälp med sin försörjning utan det gäller också boende, framtidsplaner, kontakter med myndigheter och att hantera viktiga relationer. Deltagarna berättar att de genom projektet har fått hjälp med hela livssituationen. Vilket beskrivs som en stor skillnad mot andra, tidigare myndighetskontakter och insatser.

Bemötande

Utvärderarna har en mångårig erfarenhet av att intervjua deltagare i ESF-projekt och i liknande arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser. Bemötande är nästan alltid en parameter som lyfts upp som en framgångsfaktor av deltagarna i de insatser där det har fungerat bra. Speciellt är det något som deltagarna brukar poängtera när vi utvärderar samordnade rehabiliteringsinsatser, där individens situation på ett tydligt sätt är i centrum för de berörda parternas gemensamma insatser.

Deltagarna i Respondere beskriver att de känner sig sedda av personalen. Inledningsvis har personalens bemötande skapat en känsla av trygghet, där ett förtroende byggs upp mellan deltagaren och personalen. Tryggheten blir sedan en plattform för individens fortsatta utveckling. I ett nästa steg beskriver deltagarna hur de upplever att personalen har lyssnat på just deras behov och utformat den fortsatta insatsen utifrån individens egna behov, önskemål och intressen. På så sätt har personalens bemötande och förhållningssätt lett till en utveckling från den inledande tryggheten till att den egna motivationen ökar och att deltagaren tar ett allt större egenansvar för sin fortsatta utveckling mot egenförsörjning genom arbete och studier. Deltagarna beskriver att personalen verkligen tror på deltagarnas egen förmåga att lyckas, vilket höjer både motivation och stärker självkänslan¹.

”Nu är det jag som gäller!”

”Personalen har varit fantastiska. Detta har varit det bästa som har hänt mig på länge.”

”Dom gör det försiktigt och vill verkligen hjälpa deltagarna att lyckas”

¹ Se BIP-forskningen, som särskilt lyfter fram personalens tro på individen som en framgångsfaktor inom arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser. Sagsbehandlaren betydning for udsatte borgeres jobchanser, Aarhus University and Vaeksthusets Forskningscenter

Hjälp med myndighetskontakter

Deltagarna i projekt Respondere har många gånger omfattande och jobbiga kontakter med myndigheter och sjukvården. De mår inte bra när de kommer till projektet och de har också en utsatt försörjningssituation, vilket många upplever som pressande och stressande. När deltagarna kommer till projektet och det börjar skapas ett förtroende mellan deltagaren och projektpersonalen påbörjas ett arbete för att förbättra och underlätta deltagarnas myndighetskontakter. Deltagarna berättar att personalen, både genom sitt bemötande och sin kompetens inom olika försörjningssystem och regelverk, hjälper till att skapa en fungerande relation med de myndigheter som de är beroende av. Vid de tillfällen där de stöter på problem hjälper personalen till att hitta lösningar och vägar framåt, vilket ytterligare skapar förtroende och framtidshopp hos deltagarna. Detta beskrivs av deltagarna som en stor skillnad jämfört med tidigare erfarenheter där dessa ”krockar med systemen” har skapat frustration och uppgivenhet hos deltagarna.

Aktivitet och kontinuitet är viktigt

Många deltagare beskriver att de har mått dåligt under lång tid när de kommer till Respondere. När de väl har kommit igång och ett förtroende har byggts upp med personalen är det därför viktigt att det inte blir några avbrott eller byte av personal. Några deltagare beskriver exempelvis att pandemin har lett till att påbörjade aktiviteter har fått avslutas och att det därefter har blivit, som de upplever, glapp innan nya aktiviteter har kommit igång. Framför allt gäller detta tidsperioden tidigt under pandemin. Glappen har upplevts som jobbiga och att deltagarna har fått börja om i sin utvecklingsprocess när aktiviteterna har återupptagits. På liknande sätt beskriver några deltagare att det har varit väldigt långt mellan kontakterna med personalen eller att personalen har bytts ut och att det därför blivit långa perioder utan uppföljande kontakt med projektet. Dessa individer uttrycker ett önskemål att ”väntetiden” mellan olika insatser och mellan kontakterna med personalen ska minska. I halvtidsrapporten lyfte vi exempelvis fram behovet av att se över sommarplanering så att deltagarna inte står utan planering och insatser under sommaren. Detta har projektet tagit till sig och säkerställt.

Generellt vill utvärderarna lyfta fram att merparten av deltagarna beskriver att de har fått ett sammanhållet och kontinuerligt stöd. Det har gjort att deras utveckling har kunnat ske utan avbrott eller behov av omtag på grund av personalbyte. Detta är något som varit viktigt för de deltagare som vi har intervjuat.

Jämställdhet och likabehandling

Vid intervjuerna har vi ställt frågor till deltagarna kring jämställdhet och likabehandling. Deltagarna har svårt att beskriva om de tror att det är någon skillnad för kvinnor och män att vara deltagare i projektet. Men efter lite diskussion beskriver de flesta att de tror att kvinnor och män blir lika behandlade och får lika förutsättningar i projektet. Både de intervjuade kvinnorna och männen beskriver en liknande bild.

Deltagarna beskriver att samordningsförbundets personal har lyckats ge stöd utifrån varje enskild individs behov. Att deltagaren är kvinna eller man har en mindre

betydelse. Däremot skiljer de sig när det gäller deras uppfattning om personal. Flera beskriver att det tycker att det är positivt med en blandad personalgrupp. Den blandade personalgruppen är framför allt viktig för att det ska finnas en möjlighet för individuell anpassning utifrån deltagarnas önskemål och behov. Exempelvis beskriver vissa deltagare att det kan vara bra eller kännas skönt att personalen är av samma kön som de själva, medan andra inte tycker att det spelar någon roll.

Påverkan av pandemin

Det är en allmän bild hos deltagarna att pandemin har påverkat genomförandet av insatserna inom Respondere samt att det har försämrat förutsättningarna att göra stegförflyttningar. Framför allt är det avsaknaden av fysiska träffar, efter att pandemin inträffade, som lyfts fram. Träffar har fortfarande genomförts, men som digitala träffar. Flera av de intervjuade beskriver att de inte har trivts eller känt sig lika bekväma med de digitala träffarna på samma sätt som de gjorde med de fysiska träffarna. Detta gällde framför allt den inledande tiden under pandemin.

En av de stora skillnaderna på grund av pandemin är att möjligheterna till praktik har påverkats negativt. Vissa personer har helt enkelt inte kunnat påbörja praktik på grund av pandemin. Andra personer, vilka hade påbörjat arbetsträning och praktik, har fått avsluta den. För dessa deltagare har pandemin på ett mycket påtagligt sätt påverkat deras möjligheter till en fortsatt personlig utveckling. En person berättar exempelvis att en anställning, vilken var planerad, inte blev av på grund av pandemin och att detta har haft en mycket stor påverkan på den aktuella deltagaren.

Samtidigt som det är tydligt att pandemin har påverkat både deltagarna och personalen kan vi se en förändring över tid. Inledningsvis var pandemins påverkan mycket stor. Pandemin var något okänt, det skapade stora begränsningar och det fanns även rädsla. I de senare intervjuerna beskrivs påverkan av pandemin i betydligt mindre ordalag. Deltagarna har helt enkelt vant sig, projektet har anpassat sig och utvecklat nya arbetssätt samt att vaccination har minskat både sjukdomssymptom och sannolikt även rädsla för att bli sjuk.

Nu när restriktionerna hävs blir det istället viktigt för projektet att utvärdera vilka delar i de arbetssätt som har utvecklats under pandemin som ska tas till vara och fortsätta att användas i ordinarie verksamheter, men även vilka delar i arbetssätten som ska återgå till hur arbetet bedrevs före pandemin. Exempelvis är det viktigt att utvärdera hur arbetet med praktikplatser kan återupptas så snabbt och effektivt som möjligt, eftersom det är en insats som är viktig för deltagarnas utveckling och som varit svår att få till under pandemin.

Framtidsutsikter

Personlig utveckling

Deltagarna beskriver att de ser mycket ljusare på framtiden idag jämfört med tiden innan det började i projekt Respondere. De har fått mer rutiner i sin vardag, de kommer upp på morgonen och de sköter sömn och mat på ett bättre sätt.

”Jag är en helt annan människa idag”

Så beskriver en av de intervjuade deltagarna, vilket får vara ett exempel på hur de flesta av de intervjuade deltagarna beskriver sin nuvarande livssituation jämfört med hur de mådde innan de fick stöd av Respondere. När vi ber deltagarna att berätta lite mer om vad det är som faktiskt har hänt i deras liv beskriver de att de till en början har accepterat sin egen situation och kan känna ett lugn och en trygghet i detta. Deltagarna slutar att känna dåligt samvete för sitt mående och de ser att det finns en väg framåt. Med hjälp av projektet får de möjlighet att reda ut sin egen livssituation och till viss del lära känna sig själv och sina egna intressen. I nästa steg beskriver deltagarna att de har fått verktyg att själva hantera sitt liv och att själva kunna arbeta för en positiv utveckling. Många har levt i tron att de inte skulle kunna bryta den jobbiga och negativa livssituation som de har befunnit sig i. Nu har de både fått förståelse för den egna situationen, fått verktyg att själv kunna göra något åt den samt förstått att steget från den nuvarande situationen till en livssituation där de själva kan ta ansvar för sitt liv och sin egen försörjning inte är så långt som de förut trodde.

Deltagarna berättar att de exempelvis tidigare har fått hjälp med ersättning från olika myndigheter, men aldrig fått stöd och hjälp att göra en plan och att faktiskt kunna förändra sitt liv. Genom stödet från projektet får de en förståelse för sin egen situation, de får hjälp att lägga upp en plan utifrån egna behov och intressen samt att de får hjälp att hitta lösningar där de ser att de själva kan vara med och ta ansvar för sin egen utveckling. Detta skapar både ett lugn och en positiv och skön känsla hos deltagarna.

En väg mot ett självständigt liv

Under intervjuerna har deltagarna fått möjlighet att reflektera och berätta om hur de tror att deras liv kommer att se ut om ett år. Då beskriver de allra flesta en positiv och ljus bild. De tror att de om ett år kan klara sig själva och vara självständiga på ett annat och mer omfattande sätt än idag och framför allt jämfört med hur de upplevde sitt liv innan projektet. Flera berättar att de hoppas att de har kommit i arbetsträning, praktik eller arbete. Dock är det inte lika många som pratar om studier. Någon individ beskriver även att en personlig målsättning är att kunna klara sig utan stödet från projektet och samordningsförbundet på ett annat sätt om ett år än vad som fortfarande behövs idag. Flera deltagare beskriver att de hoppas att de kan ha ett eget boende.

Alla mår inte bättre

Det är inte alla deltagare som mår bättre. Några beskriver att de idag mår ungefär lika som när de började i Respondere, eller till och med sämre. Samtidigt menar de intervjuade att detta inte beror på insatserna inom Respondere, utan istället lyfts pandemin fram som en bidragande faktor. Pandemin har lett till ökad isolering och ett sämre psykiskt mående. Dessa deltagare beskriver även att de hellre skulle vilja få ett fungerande stöd inom psykiatrin och den övriga vården än att få en stödinsats med en arbetslivsinriktad rehabiliteringsprofil. De befinner sig helt enkelt i ett läge där de själva anser att arbetslivsinriktad rehabilitering inte är vad de behöver just nu, utan vill istället få behandling inom vården. Dessa personer beskriver att de helst hade sett att någon annan tog ett större ansvar för deras utveckling och framtid. De uttrycker inte heller någon önskan eller intresse av att kunna arbeta eller studera.

Organisatoriska förutsättningar

Under projektets genomförande har utvärderingen intervjuat representanter för personal, styrgrupp och berörda parter. I de avslutande intervjuerna har inga nya områden framkommit, utan de områden som lyftes fram i halvtidsrapporten kvarstår. För den som vill läsa en något mer omfattande beskrivning kan med fördel ta del av halvtidsrapporten. Nedan följer en kortare sammanfattning av viktiga områden som framkommit i intervjuer.

Ledning, styrning och förankring

Redan inför arbetet med ansökan för projekt ESF fanns en förankring hos ledningen i de tre inblandade samordningsförbunden. Detta har gjort att det funnits ett stort engagemang från ledningen att följa, förstå och stötta projektet. Projektet har dessutom bemannats upp med en erfaren och väl dimensionerad projektledning. Stabilitet på både strategisk och operativ ledningsnivå har gjort att arbetet med projektet har fungerat bra och har utvecklats över tid.

Förutom den strategiska ledningen i styrgruppen och den övergripande projektledningen för hela Respondere, så finns lokal ledning i varje delprojekt tillsammans med personalen i varje delprojekt. Hela styrkedjan har hållit ihop på ett bra sätt under projektet. Den sammanhållande länken har varit den övergripande projektledningen, vilken både hållit kontakten med styrgruppen och de lokala delprojekten. I intervjuer är samtliga nivåer i styrkedjan nöjda med hur kommunikation, ledning, återkoppling och förankring har fungerat mellan de tre nivåerna. Förankringen är också en förutsättning för implementering och tillvaratagande.

Förutsättningar vid uppstart

De tre delprojekten har haft olika förutsättningar att starta upp sin verksamhet. ACTivera har utgått från sin ordinarie verksamhet, Balder. Det gör att det redan från start fanns en bra struktur att utgå ifrån, avseende rekrytering av deltagare, bemanning och arbetssätt. Convinere och Från skola till arbetsliv har inledningsvis fått arbeta mer för att bygga upp sin verksamhet. Under perioder har de stött på problem med rekrytering av personal, vilket påverkat deras förutsättningar att bedriva verksamhet. Under vissa inledande perioder påverkades även dessa delprojekt av den organisatoriska sammanläggningen av de tidigare fyra samordningsförbunden i Göteborg. Pandemin har också påverkat delprojektens verksamhet.

Implementering

ESF finansierar projekt för att utsatta målgrupper ska få ett utökat och förbättrat stöd. Det innefattar att projekt skapar nytta genom att stödja de utvalda projektdeltagarna. Projekt skapar även nytta genom att utveckla och testa nya arbetsmetoder och nya

strukturer för samverkan. Detta skapar framför allt nytta om lärandet från projektet tas tillvara och implementeras i ordinarie verksamheter och strukturer.

Respondere har haft ett långsiktigt fokus på tillvaratagande och implementering. Redan i förarbetet till projektansökan förankrades grundtankarna hos de tre förbunden och deras parter. Därefter har det funnits en stabil styrgrupp med god förankring hos parterna, så att projektets arbete och resultat löpande har kunnat återföras. Därigenom har det funnits en hög medvetenhet kring den nytta som Respondere har skapat, vilket i sin tur har skapat en hög vilja att implementera projektet efter projekttiden. Dessutom har en speciell resurs tillsatts under projektets slutskede, specifikt med uppdrag att ta tillvara på lärandet och skapa förutsättningar för implementering. Det är därför utvärderarnas bedömning att projekt Respondere har haft ett stort fokus på och stor medvetenhet kring behovet och utmaningarna som är kopplat till implementering. Därigenom har goda förutsättningar skapats att de mervärden som projekt Respondere har skapat kommer att tas tillvara och komma målgruppen till nytta även efter projekttiden.

Resultat och analys

Intern uppföljning

Utvärderarna har erfarenhet från att ha följt upp och utvärderat ESF-projekt under både denna och föregående programperiod. Vi har en stor erfarenhet av hur projekt sköter sin interna uppföljning och på vilket sätt information från den interna uppföljningen används för att skapa ett lärande och utveckling under projekttiden. Det är därför med glädje som vi kan konstatera hur bra arbetet med att planera, samla in, analysera och ge feedback fungerar. En fungerande intern uppföljning handlar inte bara om att relevant information samlas in. Det är minst lika viktigt på vilket sätt informationen tas omhand, analyseras och sedan bidrar med kunskap till den egna organisationen i syfte att skapa utveckling. I projekt Respondere har detta arbete fungerat mycket bra. Dels har det gett projektet underlag för att förstå resultatet av sitt eget arbete och sin egen utveckling samt att det genererar underlag fatta både operativa och strategiska beslut. Dels har arbetet med att kontinuerligt återföra kunskap och analyser skapat en mer medveten, motiverad personalgrupp samt att det bidrar till ett lärande både på individ- och på organisationsnivå. Dessutom visar personalintervjuerna att arbetet har skett på ett sådant sätt att personalen har förstått syftet med att de behöver lägga tid och resurser på att samla in och registrera relevant information.

Utvärderarna vill i denna slutrapport, på samma sätt som vi gjorde i halvtidsrapporten, lyfta fram på vilket aktivt och intresserat sätt som Respondere har arbetat med intern uppföljning. Arbetet har skett på ett sammanhållet sätt där personal, projektledning och styrgrupp har arbetat tillsammans för att skapa så mycket mervärde som möjligt med hjälp av information från den interna uppföljningen. Därigenom har den interna uppföljningen både blivit ett verktyg för att samla in relevant information, men den interna uppföljningen kan även ses som ett resultat i sig. Det finns nu tydliga strukturer, vilka de tre samordningsförbunden och berörda parter kan använda som goda exempel på hur uppföljning gynnar lärande och utveckling. Det är utvärderarnas bedömning att detta arbete både har gynnat projektet under genomförande fasen, men att det också har bidragit till möjligheterna till lärande, tillvaratagande och implementering av de mervärden som skapats av Respondere. I ett längre perspektiv är implementering ett av de absolut viktigaste resultaten av ett projekt.

Resultat och effekter enligt SCB-data

Nedan gör vi en analys av de resultat och effekter som projekt Respondere har skapat på deltagarnivå. Analysen görs enligt samma struktur som vi halvtidsrapporten för att möjliggöra jämförelser och lärande. De redovisade resultaten och analyserna nedan utgår från den officiella SCB-data som projektet har redovisat fram till och med december 2021. Resultat som presenteras inom parantes avser halvårsrapporten som omfattade resultaten till och med augusti 2020.

Deltagare

Volymmålet med Respondere är, enligt ansökan, att projektet under projekttiden ska stödja 300 deltagare med hjälp av de satsade resurserna och den beviljade ESF-finansieringen. Dessa ska fördela sig på 47 procent kvinnor och 53 procent män. Fram till och med december 2021 har följande rapporterats in till SCB:

Deltagare och kön tom dec -21	Antal in-skrivna deltagare	Andel	Mål
TOTALT Respondere	300 (165) st		300 st
Varav kvinnor	147 (81) st	49 (49) %	47 %
Varav män	153 (84) st	51 (51) %	53 %

Tabell 1. Antal deltagare och kön

Redan vid halvtidsrapporten var det utvärderarnas bedömning att Respondere låg så bra till i volym avseende antal deltagare att det var sannolikt att målet skulle uppnås. Vi kan nu konstatera att projektet under andra delen av projekttiden har lyckats fortsätta att ta in deltagare i god takt och det totala volymmålet på 300 deltagare har uppnåtts.

Resultaten utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Vad gäller fördelningen mellan kvinnor och män har projektet under lång tid legat på en stabil fördelning där det i princip har varit lika många kvinnor som män. Enligt SCB-redovisningen för Respondere har projektet till och med december 2021 haft 49 procent kvinnor och 51 procent män. I förhållande till målet på 47 procent kvinnor och 53 procent män har ytterligare några procent kvinnor tagits in. Vi kan därmed konstatera att könsfördelningen ligger väl i nivå med målet och att andelen kvinnor till och med överträffar målet. 4R-uppföljningen och analyser av data utifrån ett jämställdhetsperspektiv visar dock att det finns vissa intressanta skillnader mellan kvinnor och män. Följande siffror är tagna från inrapporterad SCB-statistik till och med 31/12 2021 samt projektets interna uppföljning.

- Något fler män (126) än kvinnor (111) har avslutats under projektperioden.
- Fördelningen av timmar rapporterade till SCB är jämn men snittet något högre för män (425) jämfört med kvinnor (413).
- Fler män (35 %) jämfört med kvinnor (30 %) har börjat arbeta eller studera.
- Något fler män (17%) än kvinnor (14%) har påbörjat studier.
- Fler män än kvinnor får tillsvidareanställningar.
- Fler män än kvinnor får heltidsanställningar.
- Något fler män än kvinnor fortsätter i någon form av arbetslivsinriktad rehabilitering.
- Betydligt fler kvinnor än män har fått subventionerade anställningar.

Vi kan därmed konstatera att män i större utsträckning än kvinnor gör stegförflyttningar, så att de avslutas i projektet. Män får dessutom fler timmar i insats, män går i

högre utsträckning till arbete och studier samt att fler män får både tillsvidareanställningar och heltidsanställningar.

Liknande skillnader mellan kvinnor och män har utvärderarna sett i andra projekt. Skillnaderna är intressanta att diskutera och kan delvis ligga utanför projektets möjlighet att påverka. Det kan exempelvis röra sig om hur långt från arbetsmarknaden som deltagarna står när det kommer till projektet, skillnader i hälsa, utbildning etc. men också strukturella faktorer i samhället som påverkar kvinnors och mäns förutsättningar. Ytterligare en aspekt är vilka insatser som kvinnor respektive män fått ta del av inom ramen för projektet. I halvtidsrapporten lyfte utvärderarna skillnader i insatser mellan kvinnor och män som intressanta att följa upp och diskutera. I den interna slutstatistiken är insatserna uppdelade på följande kategorier, se tabellen nedan som visar på insatser för kvinnor respektive män samt totalt i projektet.

Insatskategori	Kvinnor	Män	Totalt
Delaktighet i rehabilitering (t.ex. bedömning, kartläggning, stöd- och motivationssamtal m.m.)	13%	16%	15%
Utredning/behandl/bistånd (t.ex. bostöd, kontakt med sjukvård, samtalsterapi m.m.)	6%	5%	5%
Hälsofrämjande insatser (t.ex. social träning, fysisk aktivitet, mindfulness, hälsorådgivning m.m.)	31%	29%	30%
Arbetsrehab. insatser (t.ex. arbetsträning, arbetsterapi, studiebesök AME m.m.)	26%	23%	24%
Arbetsförberedande insatser (t.ex. coachning, SYV-vägledning, jobbsökaraktiviteter, praktik, studiebesök hos arbetsgivare m.m.)	14%	17%	16%
Deltidsarbete/deltidsstudier (t.ex. stöd från projektet under deltidarbete och deltidstudier)	10%	10%	10%
TOTALT	100%	100%	100%

Tabell 2. Fördelning på insatskategori och kön

Det är ganska små skillnader mellan kvinnor och mäns insatser även om en detaljanalys visar på vissa skillnader inom respektive insatskategori. Även på delprojektnivå finns skillnader, exempelvis att kvinnor får mer hälsofrämjande och rehabiliterande insatser samtidigt som män får mer arbetsförberedande insatser. Med utgångspunkt från att 16 % fler kvinnor än män får ersättning från Försäkringskassan och fler män får ersättning från kommunen kan det vara rimligt att anta att deltagare som remitteras från Försäkringskassan är sjukare och/eller står längre från arbetsmarknaden när de kommer till projektet. Detta blir i så fall en strukturell faktor, som står utanför projektets påverkan.

Utifrån vad som ovan beskrivs vill utvärderarna uppmana projektet och berörda parter att i framtiden fortsätta att analysera och identifiera skillnader mellan kvinnor och män, för att insatser i nästa steg ska kunna anpassas för att kompensera och uppväga eventuella strukturella faktorer. Att fördela resurser och insatser lika mellan kvinnor och män har inget egensyfte. Det långsiktiga målet bör istället vara att ge kvinnor och män likvärdiga förutsättningar att lyckas att nå arbete och studier. Detta kan i sin tur leda till att en viss målgrupp behöver kompenseras med mer insatser och andra typer av insatser för att nå upp till samma resultatnivå.

Remitterande part vs målgrupp

Under projektet har 13 deltagare anvisats från Arbetsförmedlingen, 159 deltagare har anvisats från Försäkringskassan, 78 deltagare har anvisats från kommunen och 50 deltagare har registrerat att de har anvisats från Annan aktör. Det är därför utvärderingens bedömning att projektet har arbetat med rätt målgrupp.

Deltagarnas nästa steg

Projekt Respondere har som övergripande mål att 40 procent av deltagarna, efter att de genomgått projektet, ska kunna försörja sig själva genom arbete och studier samt att 40 procent av deltagarna ska ha närmat sig arbetsmarknaden. Nedan redovisar vi därför deltagarnas status vid avslut, för de deltagare som har fått stöd av projektet till och med december 2021.

Status vid avslut	Kvinnor	Andel	Män	Andel	Totalt	Andel
Arbete, inkl eget företag	17 (3) st	7 (7) %	22 (1) st	9 (2) %	39 (4) st	16 (9) %
Studier	16 (3) st	7 (7) %	22 (3) st	9 (7) %	38 (6) st	16 (14) %
Praktik	20 (2) st	9 (5) %	21 (1) st	9 (2) %	41 (3) st	18 (7) %
Söker arbete	3 (0) st	1 (0) %	11 (4) st	5 (9) %	14 (4) st	6 (9) %
Annat	55 (15) st	23 %	50 (12) st	21 %	105 (27) st	44 (61) %
TOTALT	111 st (23 st)	47 % (52 %)	126 st (21 st)	53 % (48%)	237 st (44 st)	100%

Tabell 3. Status vid avslut uppdelat på kön

Till och med december 2021 har 237 deltagare genomgått projektet och avslutats, jämfört med 44 stycken vid halvtidsuppföljningen. Av dessa har 32 procent klarat av att ta steget till arbete eller studier. Målet att nå upp till 40 procent är därmed inte uppfyllt. Utvärderarna vill dock lyfta fram att andelen har ökat från 25 procent vid halvtidsuppföljningen upp till 32 procent, vilket är en mycket positiv utveckling under andra hälften av projektiden. Denna positiva utveckling har dessutom skett under pandemin, vilket ytterligare visar att Respondere har lyckats hitta lösningar och nya arbetssätt för

att lösa sitt grunduppdrag. En bidragande orsak har sannolikt varit projektets strukturerade arbete med implementering av relevanta metoder samt stödjande kompetensutveckling, vilket slagit igenom i den senare delen av projektiden.

Totalt har 24 procent av deltagarna gått vidare till praktik eller är aktivt arbetssökande. Målet att nå upp till att 40 procent av deltagarna ska närma sig arbetsmarknaden är därmed inte uppfyllt. Även här vill utvärderarna lyfta fram att andelen har ökat från 16 procent vid halvtidsuppföljningen till 24 procent, vilket är en mycket positiv utveckling under andra hälften av projektiden. Detta förstärker ytterligare uppfattningen att projektet har utvecklats och stärkt sin verksamhet under den senare delen av projektiden.

Kategorin Annat är stor, 44 procent. Den har dock minskat kraftigt från halvtidsuppföljningen, då den motsvarande 61 procent av alla avslutade deltagare. Någon mer information om deltagarna i kategorin Annat går inte att få via tillgänglig SCB-data. Men om vi använder data från projektets interna uppföljning så visar det sig att gruppen Annat exempelvis består av personer som gått vidare till fortsatta rehabiliteringsinsatser, personer som blivit sjuka, personer som gått på föräldraledighet och personer som har flyttat till annan kommun. Det finns även några personer där medgivande är återtaget och personer där ingen mätning är gjord eller felregistrering. I kategorin Annat är det totalt 52 deltagare som har gått till fortsatt rehabilitering (20 kvinnor och 32 män), 40 som blivit sjuka (27 kvinnor och 13 män) och 13 som finns i övriga kategorier. Om vi summerar de personer som är praktik, de som söker arbete och de som har gått till fortsatt rehabilitering är det totalt 107 av deltagarna som bedöms ha närmat sig arbetsmarknaden, vilket motsvarar 45 procent. Genom att kombinera data från SCB och den interna uppföljningen kan vi därmed konstatera att andelen deltagare som närmat sig arbetsmarknaden överträffar målet på 40 procent.

Allmän bedömning av resultaten

Det är utvärderarnas allmänna bedömning att projekt Respondere har utvecklats under projektiden, vilket även avspeglar sig i resultaten. Under den senare delen av projektiden har resultaten förbättrats betydligt.

Generellt har projektet inte nått upp till målsättningen att 40 procent av deltagarna ska gå till arbete eller studier i direkt anslutning till avslut i projektet. Samtidigt vill vi lyfta fram att bland övriga deltagare har många brutit sin passivitet och många har gjort positiva stegförflyttningar. Exempelvis har deltagare gått vidare till Förstärkt samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, vilket syftar till att individen i framtiden ska kunna gå vidare till anställning. Det finns även personer som inte kommit lika långt i sin utveckling, men som har brutit sin isolering och gått vidare till fortsatta insatser inom samordningsförbundens verksamhet.

Resultaten ovan signalerar att många deltagare har blivit mer anställningsbara och att de har påbörjat en positiv utvecklingsprocess. Därmed finns goda förutsättningar att målet med 40 procent till arbete och studier kan uppnås på längre sikt. Utvärderarna vill därför uppmana projektet att säkerställa fortsatt stöd och fortsatt uppföljning av deltagarna även efter projektiden, för att kunna se om deltagarnas positiva utveckling fortsätter efter att de har skrivits ut från projektet. Utvärderarna kan dock konstatera att även om målsättningen inte fullt ut är uppnådd så har projektet arbetat med en

målgrupp som står mycket långt från arbetsmarknaden. För en stor del av dessa deltagare har projektet skapat en positiv vändning i livet och skapat förutsättningar för att många i framtiden ska kunna leva ett mer självständigt liv. Ett liv där deras arbetsförmåga tas tillvara på arbetsmarknaden och de får möjlighet att helt eller delvis försörja sig själva genom lön från arbete.

Det är även utvärderarnas bedömning att projektets resultat har dämpats av pandemin, speciellt under den första hälften av projekttiden. Då var pandemin ny och de upplevda problemen att hitta lösningar för deltagarna var större. Under andra hälften av projekttiden har både projektet och samhället anpassat sig till pandemins förutsättningar, samt att positiva effekter av vaccinering har börjat bli synliga. Därigenom har projektet kunnat förbättra sina resultat tydligt under den senare delen av projekttiden.

Intern uppföljning och kunskap om ESFs finansieringsmodell

För att kunna driva ett ESF-finansierat projekt på ett bra och effektivt sätt krävs att det finns en grundläggande kunskap hos projektägaren, projektledningen och projektekonomen hur ESFs finansieringsmodell fungerar. Det krävs även att projektpersonal har en förståelse för att det finns grundläggande information som måste samlas in och rapporteras regelbundet. Detta är en grundförutsättning för att projektet ska få en fungerande projektekonomi.

I projekt Respondere har det under hela projekttiden funnits en grundläggande kunskap och förståelse kring ESFs finansieringsmodell och vad som krävs för att kunna rapportera in efterfrågade underlag. Det finns en grundläggande kunskap för att stötta delprojekten kring ekonomiskt utfall och vad de behöver göra för att kunna uppnå en projektekonomi som är i balans. Detta har både gett projektet en ekonomisk trygghet samt ett stabilt underlag för att göra interna analyser. Dessutom har projektet själva jobbat aktivt med att samla in, sammanställa och analysera intressant information, för att ge relevant feedback tillbaka till personal och styrgrupp. Därigenom har det aktiva arbetet med intern uppföljning bidragit till lärande och utveckling i projektet.

En utmaning är dock att kunna se i vilken omfattning som insatserna inom Respondere skapar hållbara resultat. Projektet kan följa upp, redovisa och analysera de resultat som de själva skapar och som de själva registrerar i SUS och till SCB. Däremot finns det idag ingen möjlighet att följa individerna när de går vidare i sin utvecklingsprocess, exempelvis till Arbetsförmedlingen. Därigenom är det svårt att se om rehabiliterande insatser i förlängningen skapar ett lyckat resultat. Ett sätt att hantera detta är att göra egna uppföljningar, exempelvis tre eller sex månader efter att individen har lämnat Respondere.

Projektets interna uppföljning

De ovanstående analyserna, samt den efterföljande samhällsekonomiska analysen, bygger på den officiella SCB-data som projektet har rapporterat in under projekttiden och fram till december 2021. Utöver detta har projekt Respondere haft en omfattande intern uppföljning. I utvärderarnas halvtidsrapport har vi gjort en analys av resultaten i den interna uppföljningen, som ett komplement till analysen av SCB-data. Där kunde

vi konstatera att det finns ett stort lärande som möjliggörs genom den interna uppföljningen och att dessa analyser ger ytterligare kunskap om projektet och dess resultat.

Fokus i denna slutrapport utgår från officiell SCB-data. Det är sedan upp till projektledningen att redovisa och djupare analysera resultaten från den interna uppföljningen i projektets egen slutrapport.

Uppdaterad samhällsekonomisk analys

Samhällsekonomisk intäkt skapas primärt genom att en person kan göra stegförflyttningar från icke-arbete till att arbeta. Då skapas både ett samhällsekonomiskt produktionsvärde samt finansiella effekter. Dessa effekter påverkas i sin tur av om en anställning omfattar heltid eller deltid samt om anställningen är subventionerad eller osubventionerad. När det gäller studier är det en av de mest kraftfulla ”friskfaktorer” som finns för att rusta en individ, så att hen klarar att försörja sig själv. Däremot tar studier tid och under den tiden skapas det inte någon samhällsekonomisk intäkt. I stället ska studier ses som en social investering, där samhället satsar resurser idag och där både individen och samhället är vinnaren den dagen individen är klar med sig utbildning och kan ta steget över till arbetslivet och försörja sig själv.

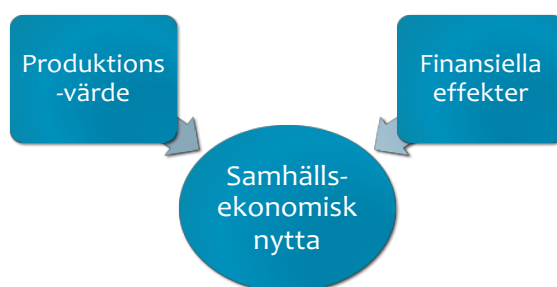

Bild 1. Modell Samhällsekonomisk nytta

Till och med december 2021 har 237 av de 300 inskrivna deltagarna avslutats i projekt Respondere. Jämfört med resultatet i den samhällsekonomiska slutrapporten i maj 2021 har andelen som gått till arbete tydligt ökat. De deltagare som har gått till arbete skapar i genomsnitt en samhällsekonomisk intäkt för projektet motsvarande 58 000 kr per deltagare och år, vilket är en betydande positiv utveckling jämfört med halvtidsstudien. I halvtidsstudien var intäkten 17 000 kr per år och deltagare. Den genomsnittliga samhällsekonomiska kostnaden för att genomföra projekt Respondere är cirka 135 000 kr per deltagare. Lönsamheten de två första åren blir därför negativ, men på sikt kan betydande samhällsekonomiska värden skapas. Den genomsnittliga återbetalningstiden för projekt Respondere är 29 månader, vid tidpunkten när deltagarna skrivs ut från projektet. Detta kan jämföras med att den återbetalningstid som Respondere åstadkommit till och med augusti 2020 var 97 månader. Resultatet signalerar tydligt att Respondere har utvecklat ett väl fungerande stöd till deltagarna och att stödet har blivit betydligt effektivare under andra halvan av projektet.

Samhällsekonomisk intäkt

De stora vinnarna i detta projekt är självklart individerna själva. Med hjälp av Respondere påbörjar de en livsresa, vilken förhoppningsvis ska leda dem från isolering och utanförskap till inkludering och egenförsörjning genom arbete.

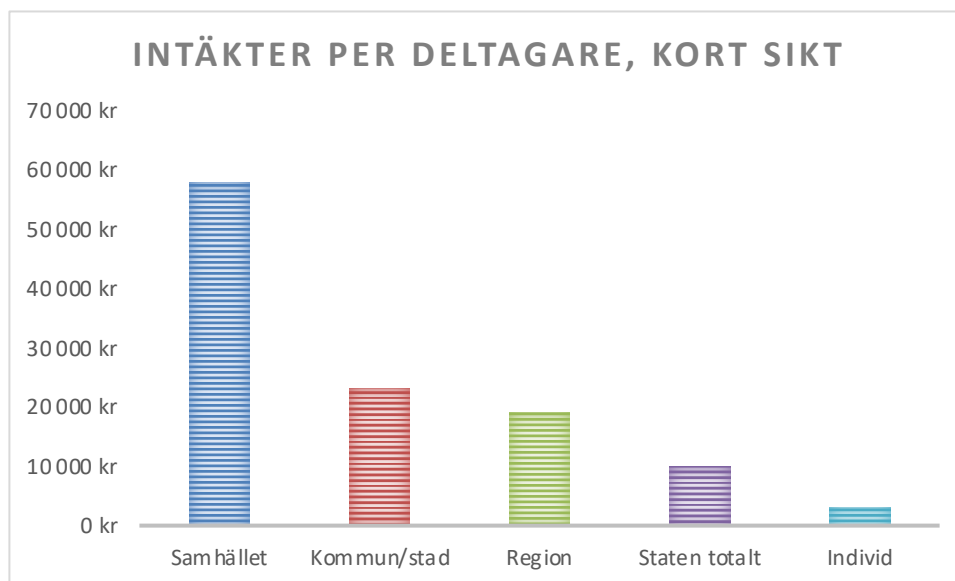

Diagram 1. Intäkt per deltagare och år

Förutom individen är både kommunen, staten och regionen stora vinnare. Anledningen till att kommunen får stora intäkter är att antalet individer som är beroende av försörjningsstöd har minskat och att fler har kommit i arbete. Det ger en omedelbar positiv effekt på den kommunala ekonomin. De positiva effekterna består av mindre utbetalt försörjningsstöd, minskade kostnader för handläggning av försörjningsstödet samt positiva skatteintäkter för kommunen. På kort sikt får kommunen även ökade kostnader för kommunal utbildning. Men när deltagarna går vidare från utbildningen och etablerar sig på arbetsmarknaden kommer kommunens ekonomi att förbättras ytterligare.

Staten påverkas positivt av minskningar av ersättningar och ökade skatteintäkter. Däremot motverkas dessa effekter på kort sikt genom att staten (Af) står för kostnaderna för de subventionerade anställningarna. Detta ligger helt i linje med arbetsförmedlingens uppdrag, vilket är att underlätta individernas etablering på arbetsmarknaden. Regionen får positiva effekter genom ökade skatteintäkter samt minskade kostnader för sjukvård när individerna mår bättre.

Lönsamhet och återbetalningstid

Lönsamhet består av intäkter minus projektkostnader. Lönsamheten i projekt Respondere är på ett års sikt negativ, eftersom projektkostnaden är större än den årliga intäkten. Men eftersom projektkostnaden är av engångskaraktär och intäkterna är årligen återkommande, så skapas positiv lönsamhet på längre sikt.

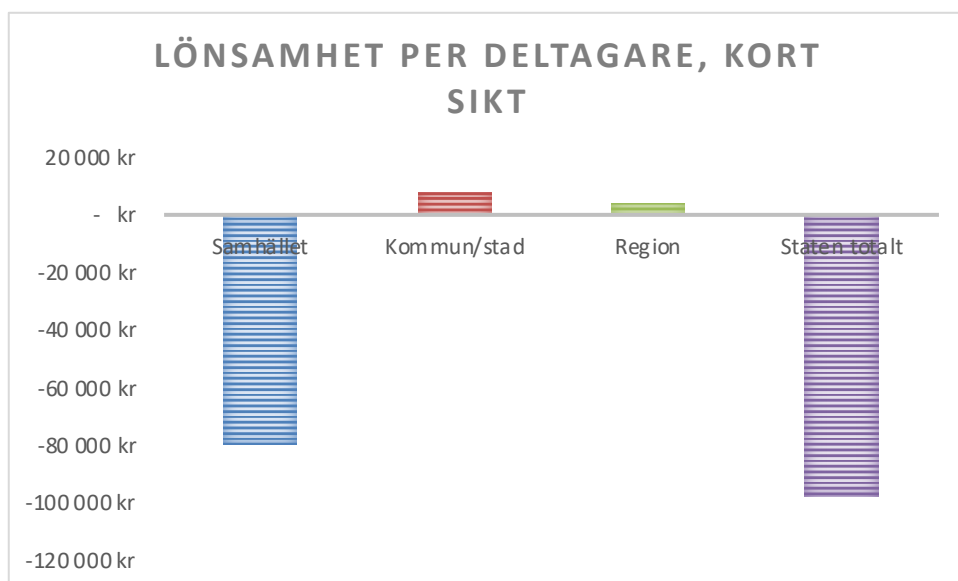

Diagram 2. Lönsamhet per deltagare

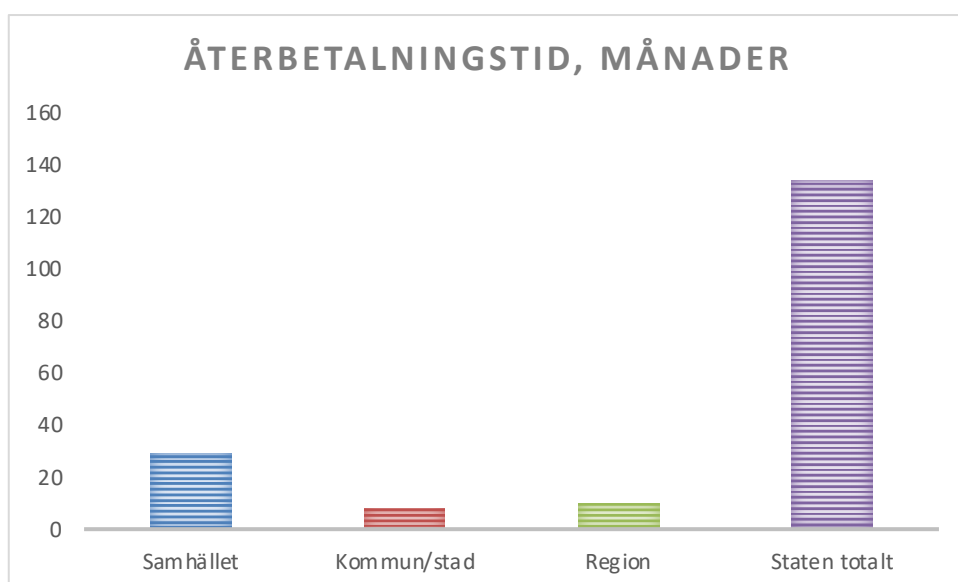

Diagram 3. Återbetalningstid

Samhällets totala återbetalningstid är 29 månader. Detta ska jämföras med att återbetalningstiden för de resultat som hade skapat fram till och med augusti 2020 var 97 månader. Anledningen till den kraftigt förbättrade återbetalningstiden är att andelen deltagare som gått till arbete har ökat. Trots att målgruppen för projekt Respondere står långt från arbetsmarknaden har projektet därmed skapat så goda resultat att återbetalningstiden på samhällsnivå bara är drygt två år.

Eftersom projekt Respondere är delfinansierat av Europeiska socialfonden belastas inte berörda parter och myndigheter med lika stora insatskostnader som de hade fått om de drevit projektet utan ESF-finansiering. Inom projekttiden blir därför kommunens återbetalningstid bara åtta månader och regionens återbetalningstid blir 10 månader.

Om/när verksamheten i Respondere implementeras kommer det att ske utan finansiering från ESF. Finansieringen måste i så fall ske inom de ordinarie verksamheternas ekonomiska ramar. Detta kommer att påverka lönsamhet och återbetalningstid för enskilda aktörer. Det övergripande samhällsekonomiska resultatet påverkas däremot inte av att ansvaret för finansieringen ändras. Det beror på att de totala resurser som samhället satsar kommer att vara detsamma, oavsett vilken/vilka huvudmän som står för finansieringen.

Sammanfattande samhällsekonomisk analys

Samhällsekonomisk nytta skapas i projekt Respondere genom att stötta målgruppen till att de i ökad grad kan försörja sig själva, antingen på kort eller lång sikt. På kort sikt avser vi de individer som redan under projekttiden tar steget in på arbetsmarknaden. På längre sikt avser vi de individer som under projekttiden exempelvis har gått till studier, vilka i framtiden kan leda till arbete och egenförsörjning. Hållbara resultat för individen och fortsatt utveckling efter projekttiden är förutsättningar för att skapa en långsiktig positiv utveckling av de samhällsekonomiska resultaten.

Resultaten bland de deltagare som hittills har avslutats, jämfört med resultaten i halvtidsrapporten, visar både på en ökning av andelen deltagare som gått till arbete och en ökning av andelen som gått till studier. Det betyder att Respondere dels har skapat faktiska ökade samhällsekonomiska intäkter på kort sikt genom att andelen deltagare i arbete har ökat. Dels har Respondere, genom den ökade andelen deltagare som går till studier, skapat goda förutsättningar för en fortsatt positiv utveckling. Resultatet av den positiva utvecklingen ser vi först när deltagarna klarar av att slutföra sina studier med godkända betyg och i nästa steg klarar av att ta steget in på arbetsmarknaden och varaktigt klarar av att behålla sin position på arbetsmarknaden. Därmed är utvärderarnas bedömning att Respondere har stöttat deltagarna på ett väl fungerande sätt som skapar samhällsekonomiska intäkter samt god lönsamhet och relativt kort återbetalningstid. Respondere har därmed varit en effektiv insats som använt beviljad ESF-finansiering och övriga tillgängliga resurser på ett effektivt sätt.

Om lärande, arbetssätt och samverkansstrukturer från Respondere implementeras på det sätt som är planerat, så skapar projektägaren och berörda parter dessutom förutsättningar för att de resurser som satsats på att planera, utveckla och genomföra Respondere kommer att skapa fortsatt nytta även i framtiden. Samtidigt vill vi uppmana och uppmuntra projektägaren att bygga upp strukturer för långsiktig uppföljning av de deltagare/individer som fått stöd av Respondere samt den framtida implementerade insatsen. Vi ser också uppföljning av hur den totala effektiviteten i den implementerade insatsen utvecklas framåt som viktig.

Avslutande rekommendationer

Utifrån de erfarenheter som utvärderarna har fått under arbetet med projekt Respondere och utifrån vår mångåriga erfarenhet av att utvärdera insatser inom välfärden, både kopplat till samordningsförbund och ESF, lämnar vi härmed ett antal rekommendationer. Vår förhoppning är att våra rekommendationer ska leda till diskussioner inom projektet, styrgruppen och berörda parter, så att arbetet med att stödja målgruppen kan utvecklas ytterligare.

Vi vill poängtera att utvärderarna även tidigare har lämnat rekommendationer i våra rapporter och återkopplingar till projektet och dess styrgrupp. De rekommendationer som lämnas nu ligger i linje med vad som tidigare sagts. Orsaken till detta är främst att Respondere har utvecklats på ett stabilt sätt under projektetiden, vilket gör att även resultaten har haft en positiv utveckling. Dessa rekommendationer ska därför ses som att de förtydligar och förstärker vad som framkommit tidigare i utvärderingen.

Utvärderingens rekommendationer är:

- Resultaten vad gäller deltagare som går till arbete och studier har utvecklats på ett positivt sätt under hela projektetiden. Från halvtidsrapporten fram till december 2021 har andelen deltagare som avslutats till arbete och studier ökat. Detta bör ses som ett resultat av projektets engagerade och målinriktade arbete. Målet att 40 procent av deltagarna ska nå till arbete och studier är dock inte riktigt uppfyllt. Utvärderarna rekommenderar därför att Respondere fortsätter att arbetet med ett tydligt fokus på matchningsfunktion, för att ytterligare stödja individerna att ta steget mot egenförsörjning genom arbete och studier. Matchningsarbete är enligt forskning och erfarenhet en av de absolut viktigaste faktorerna för att individer i utsatta målgrupper ska klara av att ta steget till studier, arbete och egenförsörjning.
- Att skapa hållbara resultat är väldigt viktigt för både individen, berörda parter och för samhället. Utvärderarna rekommenderar därför att den implementerade verksamheten så långt det är möjligt bygger upp rutiner och förutsättningar för att kunna fortsätta att jobba enligt grundprinciperna i Supported Education, Supported Employment och IPS. Det betyder att fortsatt stöd ska kunna erbjudas individen över tid, även när individen har gått vidare till studier och arbete.
- Arbetet med rättighetsbaserad tjänstedesign har varit en viktig del i att ge individen mandat och resurser att själva ta ansvar för sin egen utveckling. Utvärderingen vill därför lyfta fram hur viktigt vi anser att det är att grundtankarna i tjänstedesign fortsätter att genomsyra samordningsförbundens fortsatta arbete och framtida projekt. Detta säkerställer individens egenmakt.
- Under projektetiden har Respondere byggt upp både strukturer, motivation och förståelse för hur viktigt det är med intern uppföljning, analys av resultat och återkoppling till ledning och personal. Utvärderingen vill därför rekommendera samordningsförbunden att ta till vara på detta arbetssätt och säkerställa att det lever vidare i förbundens ordinarie verksamheter. Detta gäller även de analyser som gjorts utifrån ett jämställdhetsperspektiv och som är av värde för en fortsatt likvärdig arbetslivsrehabilitering för både kvinnor och män.

- En stabil projektledning är en absolut framgångsfaktor för ett framgångsrikt projekt. Det har utvärderarna en mycket stor erfarenhet av. En stabil projektledning har i sin tur sin grund i att det finns en engagerad, kunnig och närvarande projektägare. Utvärderingen rekommenderar därför att samordningsförbunden fortsätter sitt goda förankringsarbete inför framtida projektansökningar samt att skapa stabila förutsättningar för projektets planering och genomförande. Därigenom kommer dels framtida projektmedel att användas effektivt. Dels kommer målgrupperna få ett väl fungerande stöd. Dels kommer medarbetarna att trivas och göra ett bra jobb.

Avslutningsvis

Avslutningsvis vill utvärderarna tacka för att vi har fått förtroendet att genomföra detta uppdrag. Det har varit både intressant och motiverande att få arbeta med ett så engagerat projekt. Projektet har varit transparent och på ett öppet sätt delat med sig av resultat och sina erfarenheter. Det har gjort att vi i vår tur har kunnat förstå, analysera och återkoppla våra tankar till projektet på ett bra sätt. Vi vill även önska lycka till i ert fortsatta och viktiga arbete!

Jonas Huldt

Payoff AB

Eva Sennemark

Contextio Ethnographics AB